

שהוא לפני הדיבור מפני הך דתדיר במצוה שהיא לאחר הדיבור.

אלא שא"כ נאמר גם בכל הני דתדיר קודם שבזכחים פ"ט א, צ' א. די"ל דעולה אף שאינה תדירה, קדמה מפני שהיא לפני הדיבור, ועיין בחגיגה נ', א' להני דס"ל דעולת תמיד הואי ג"כ לפני הדיבור, וא"כ גם התמיד הוה כהפסח ומקשה שפיר¹¹.

עוד נ"ל ברור, שי"ל דנהי דתמיד הוא קדוש יותר במה שהוא תדיר, אבל לעומת זה י"ל דפסח עדיף, מפני שבפסח מתקיימים כמה אלפים מצות

בבת אחת. משא"כ בתמיד, ה"ל רק מצוה אחת שמתקיימת בשם כל ישראל. וא"כ ודאי דעדיפא פסחים הרבה, מתמיד אחד. ולפי החשבון אין התמיד אחד מאלף, או גם מרבוא, ויותר. ולא שייך כלל לקרותו שהוא תדיר יותר מהפסח, שבשביל זה ¹²³⁴⁵⁶⁷אח"כ יוקדם.

הנה בפסחים כאן הקשו תוספות¹², דבזכחים¹³ יליף מקרא אחרינא דתמיד קודם. ולכאורה י"ל דשם למ"ד עולה שהקריבו בני ישראל במדבר עולת תמיד, וזהו הראשונה. אבל כאן בפסחים קאי למ"ד עולת ראייה הואי, אלא שלהיפוך תקשה קושייתם ע"ש.

¹²³⁴⁵⁶⁷אח"כ

מצוה ט

מצות השבתת החמץ

דבערב פסח מותר באכילה ומ"מ אזהר קרא "תשביתו", מוכח דגם באכילה שייך השבתה, על כן גם בפסח עצמו מתקיים באכילה. משא"כ לר"י דבערב פסח אסור באכילה, א"כ לא נכללה אכילה כלל בהשבתה, על כן ודאי גם בפסח לא שייך זה. אלא שהעיר במוסגר שי"ל דאולי שייך בזה מצוה הבאה בעבירה אם "תשביתו" באכילה בפסח עצמו.

ובאמת הוא דבר מוזר לומר שמקיים תשביתו באכילה שחייב עליו כרת. ואין לך מצוה הבאה בעבירה יותר מזה. ומכל שכן דתקשה לרשב"י עצמו, מרא דשמעתא, דלולב הגזול פסול משום מצוה הבאה בעבירה כבסוכה ל, א, אם לא שנאמר כדברי הרשב"א בחידושו שם¹⁰, שבלולב לבד הוא שפוסל משום שבא לרצות ודמי לקרבן, אבל בשאר מצוה אינו פוסל מדאורייתא.

אלא שפשטא דקרא תמוה מאד, כקושית הטעם

נחלקו רבותינו הראשונים ז"ל בדעת רבי שמעון דחמץ לפני זמנו מותר¹. להר"ה² גם באכילה מותר, דמקיים באכילתו מצות תשביתו, ולתוספות פסחים כ"ח ב' אסור באכילה מן התורה, ע"ש.

ובתשובה מאהבה להגאון ר' אלעזר פעלקלס ז"ל⁴ כתב בפשיטות שגם בפסח עצמו מתקיים מצות "תשביתו" באכילה. ויעיין בספר בכורי שלמה⁵ לידידי הרה"ג ר"ש אברהם רזערטא נ"י שמפלפל שם עם גאוני הדור ומביא שם דברי הטעם המלך⁶ שכתב בפשיטות דאי אפשר לקיים באכילה, דהא קרא כתיב⁷ "תשביתו כי כל אוכל חמץ ונכרתה". ובספר שדי חמד⁸ העתיק כל דברי הבכורי שלמה ופלפולי הגאונים. וכולם לא זכרו דברי רבינו הגרע"א במערכה לפסחים שכתב⁹ בפשיטות דאם מתקיים מצות "תשביתו" באכילה, תלוי בפלוגתא דר' יהודה ור' שמעון. דלר"ש דס"ל

אפשר להקשות שמפני תדירות התמיד נקדימו להקרבת הפסח, ודו"ק. 11 יש להעיר שלמרות שדעת הבבלי שעשה לפני הדיבור תמור יותר, כביכמות ה, ב. מ"מ דעת הירושלמי (המובאת בתוספות בקידושין לח, א ד"ה אקרוי) היא, שעשה שלאחר הדיבור תמור טפי. והנה גם הירושלמי בפסחים פ"ה ה"א הביא את הפסוקים המוכיחים שהקרבת התמיד קודמת להקרבת הפסח, וכהבבלי. ולדברי רבנו הלא הפסוקים הובאו רק משום שעשה שלפני הדיבור תמור יותר,

כהבבלי. ונמצא שאם הירושלמי הביא ג"כ פסוקים אלו, הרי שאין זה הטעם בצורך בפסוקים, וצ"ע. 12 נח, ב ד"ה העולה. 13 פט, א.

ט 1 פסחים כח, ב. 2 ג, א מדפי הרי"ף. 3 ד"ה ר' שמעון. 4 ת"א ס' קפב. 5 ס' יג. 6 הלכות חמץ ומצה א, ג. 7 שמות יב, טו. 8 חלק ח מערכת חמץ ומצה סימן ה ס"ק מו. 9 דרוש וחידוש מערכה ה, כח. 10 כ"כ הריטב"א שם (שהודפס בעבר בתוך ספר "שבע שיטות

המלך, איך כתיב "תשביתו כי כל אוכל חמץ ונכרתה" (ומכ"ש לר' שמעון דדרש טעמא דקרא¹¹).
אח"ח 1234567

וּנְרָאָה עוד, דגם בזה פוסל מצוה הבאה בעבירה כמו בלולב, דכיון שבא לרצות הוי ליה כמו קרבן, א"כ י"ל דבעשה ד"תשביתו" בפסח עצמו שכבר עבר על "בל יראה", א"כ הוא צריך לתקן הלאו ולנתקו ע"י השבתתו. ומה"ט כתב רש"י בפסחים פ"ד א'12, דאין לוקין על לאו הניתק לעשה משום שהתורה אמרה עשה, עשה זאת והנצל. א"כ איך נאמר שכשיצרך לתקן הלאו שעבר¹³ יתקן ע"י מצוה הבאה בעבירה, זהו ודאי לא ניתן ליאמר. ועדיף הרבה ממצות לולב שבא לרצות על המים¹⁴ שהוא ענין כללי, דהרצוי על המים היא ענין כללי על ישראל והעולם, ואינו דומה לקרבן שהוא מרצה על עצמו, ודוגמתו גם "תשביתו" הוא לרצות על עצמו שיפטר מעונש הלאו שעבר.

וּנְרָאָה שבזה גם מאן דסובר דאין מצוה הבאה בעבירה פוסלת כלל מן התורה, כמש"ש בריש פרק ג' דסוכה¹⁵, מ"מ בעשה הבאה לנתק את הלאו לכ"ע א"א לה בעבירה, וכבר כתבתי בקיצור בקונטרס יגדיל תורה בס"ד מזה. ולא משמע כלל לומר להיפוך, דכיון שכל עיקר המצוה זו שהיא רק לנתק העשה אי אפשר לה אלא ע"י עבירה, א"כ גלי קרא דמכל מקום הוי מצוה, דזה אינו, דלא שייך בכאן הואיל ואשתרי אשתרי, ותו דמ"מ ב"תשביתו" אי אפשר לומר כן, דהא עיקר "תשביתו" הוא בערב יום טוב שאין שום לתא דעבירה אז¹⁶, וא"כ שפיר י"ל דלכ"ע ה"ל מצוה הבאה בעבירה בפסח. אמנם י"ל דר' שמעון יסבור דמצוות צריכות כוונה מן התורה, שבשעה שמקיים המצוה צריך לכוון דוקא לשם המצוה, ובודאי גם בערב פסח להרז"ה שמקיים "תשביתו" באכילתו, צריך לכוון לשם

מצות "תשביתו" וככל מצות אכילה נעייך נזיר כ"ג א'17 ואכמ"ל.

וא"כ כ"ש שבפסח עצמו אינו יוצא ידי חובת המצוה, אם לא שיכוון לשם השי"ת וא"כ ממילא לא קשה מדכתיב "כי כל אוכל חמץ ונכרתה", דזהו אם לא יכוון באכילתו לשם ד', אבל אם באכילתו הוא מכוון לשם ית"ש — "תשביתו" — אינו אוכל חמץ כלל רק משביתו, דאכילתו בטילה לגבי המצוה, וא"כ לא קשה קושית הטעם המלך וממילא לא הוי ג"כ מצוה הבאה בעבירה כיון שאין עבירה כלל, דאדרבה מצוה קעביר.

ובזה אתי שפיר מה שהקשיתי בתשובה בס"ד, דאי ס"ד דגם בפסח מתקיים "תשביתו" באכילה, א"כ הא דתנן¹⁸ בל"ו כריתות שבתורה האוכל חמץ בפסח, אתיא דלא כר' שמעון דב"תשביתו" נכלל אכילה, דא"כ הוי ליה טעה בדבר מצוה ועשה מצוה שפטור מחטאתו¹⁹, וליכא למימר דמשכחת לה בשל אחרים ושל גבוה ושל נכרי. דזה אינו, דגם באלו י"ל דה"ל כשלו. כקושית תוספות פסחים כ"ט א'20 ובשל ישראל אחר, י"ל דה"ל כשלוחו לקיים "תשביתו".

וגם יל"ע אם בגזלו, י"ל דאין אסור חמץ חל על איסור גזל לר"ש דאין איסור חל על איסור אפילו חמור על קל²¹, וצ"ע בפרטי איסור חל על איסור

ומירוש'למי פרק ה' דפסחים²² ופ"ק דביצה²³ דפרין ממשנה דכריתות דלכית שמאי ליתני ל"ז, משמע דאין מחלוקת בכל השנויים שם, וכמש"כ בתשובה בס"ד הוכחה לזה דאתיא לכ"ע.

ולדברינו א"ש דאם אכלו בשוגג, והוא לא ידע שחמץ הוא או שפסח היום, ממילא לא

רבים מנושאי כלי הרמב"ם בדעתו ז"ל. 14 כב"ר טב"א שם. 15 ל, א בתוספות ד"ה מתוך וד"ה משום, ובתוספות לעיל ט, א ד"ה ההוא מצינו לכאורה סתירה בזה. ועייך שאגת אריה סי' צט וצל"ח ל, א. 16 ראה ציון 26. 17 שם איתא ששנים אכלו קרבן פסח, אחד נתכוין לשם מצוה ונחשב צדיק והשני נתכוין לשם אכילה גסה ונחשב כ"פושעים יכשלו בס". 18 כריתות ב, א. 19 פסחים עב, ב. 20 ד"ה בדין. 21 חולין קא, א ואילך. 22 הלכה ח. 23 הלכה ב.

(להרשב"א) לא, א ולעיל ט, א וכ"כ בתוספות הרשב"א לר"ש משאנך בפסחים לה, ב ובחדושי הרמב"ן ומהר"ם חלאווה שם. 11 קדושין סח, ב. 12 ד"ה בא. 13 יעייך בדרוש וחדוש מערכה ה, כת. חדושי רבנו חיים הלוי חמץ ומצה א, ג. אבי עזרי תנינא ורביעאה שם הי"א שלרבנן אינו לאו הניתק לעשה. ואכן הרמב"ם חמץ ומצה א, ג פסק שאינו לוקה על לאו ד"בל יראה ובל ימצא" משום שהוא לאו שאין בו מעשה, ולא נקט מפני שהוא לאו הניתק לעשה. וכן פירשו

כיון לשם מצוה, וה"ל טעה בדבר מצוה ולא עשה ^{אור"ח 1234517} מצוה²⁴.

אמנם אכתי לא פלטינן מקושיא, דהא ר' שמעון עצמו ס"ל בירושלמי פסחים פ"ו²⁵, דגם בלא עשה מצוה פטור. ועיין תוספות יבמות ל"ד, א'²⁶, שנראה שכוונו לדברי הירושלמי האלו, וא"כ הדרא קושיה לדוכתא.

ונראה מזה ראייה לדעת הר"א באסקאוויץ ז"ל²⁷ שחידש לומר דמצות "תשביתו" אינה רק בערב פסח ולא בפסח עצמו, ועמש"כ בס"ד בקובץ יגדיל תורה ליישב בזה דברי רש"י פסחים

ס"ג. א. וא"כ שפיר קתני האוכל חמץ בפסח דחייב כרת.

אלא שממילא אין מקום לומר לחקירה זו כלל, אם מתקיים "תשביתו" באכילה בפסח, כיון דאין עוד מצות "תשביתו" ביום טוב עצמו כלל מן התורה. ואם מדרבנן לחוד, ודאי לא באו חכמים להקל על דברי תורה.

אמנם י"ל, דנדון "תשביתו" באכילה בשוגג לא הוי כשאר טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה, שהוא פטור. והסברה בזה היא דקה מן הדקה, וא"א לכותבה בזה, ויבואר במקום אחר בס"ד.

מצוה יח

מצות קידוש בכורות בא"י

בתורה בסוף פרשת בא⁴, ובפ' משפטים⁵, ופרשת קרח⁶. על כן דרשינן קרא ד"הזכר תקדיש" דפרשת ראה להקדישו בפה, אבל מהך קרא לחוד לא משמע להו לחז"ל לדרוש כן.

שבתי ^{אוצר החכמה} וראה בשיחתם של רבותינו ז"ל, ומצאתי שיש לדקדק אחריהם. הנה הר"מ ז"ל בספר המצוות מ"ע ע"ט כתב: לקדש בכורות, כלומר להפרישם ולהבדילם למה שראוי שיעשה בהם. והוא אמרו יתברך "קדש לי כל בכור וכו'" וכבר נכפל הציווי בבכור בהמה טהורה, והיא המצוה שאנחנו מדברים בה עתה, ואמר "כל הבכור אשר יולד וכו'"⁷. הנה מראשית דבריו ממש"כ כלומר, מבואר שבא לשלול שלא נפרש שהכוונה שצריך לפרש, שלהפרישם היא המצוה ולא לקדשם, כלשון הזכר תקדיש.

אמנם בסוף דברי קדשו שכתב שנכפל הציווי בבכור בהמה טהורה מהך ד"אשר יולד", שלכאורה כבר היא מוקדמת בפרשת משפטים דכתיב "בכור בניך תפדה לך"⁸, וכתיב "כן תעשה

הא דמצוה להקדישו נלמד מדכתיב "הזכר תקדיש"¹. ותמוה לי מ"ט לא נלמוד ממקרא המוקדם דסוף פרשת בא² דכתב "קדש לי כל בכור פטור כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא", ויש להקדים דמזה ש"מ טובא, א) דגם לר' ישמעאל³ י"ל שאינו חולק על דרשא זו, זולת הני תנאי דנדרים י"ג א' ונזיר ד' ב'. ב) שגם בבעל מום הניתן לכהן צ"ל כן, משא"כ מקרא ד"הזכר תקדיש" י"ל דמדכתיב "לד' אלוקך", אין זה רק בבכור תם הקרב למזבח. ג) שגם בחו"ל ובזה"ז שאין מקריבין אותו מצוה להקדישו, משא"כ אם נלמוד מקרא ד"הזכר תקדיש" ד) שגם בבכור אדם יהיה כן, אז בעת העבודה בבכורות, או שגם עתה, כיון שצריכין לפדותו לאחר שלשים יום, גזרת הכתוב הוא לקדשו בפה ג"כ.

ואולי לא מסתבר לחז"ל לומר מזה למצוה שיקדישוהו בפה, דשם לעיקר המצוה אמרה תורה שיהיו הבכורות מוקדשים. ורק לבתר שידענו כבר שהבכור מקודש, וכמו שכתוב כמה פעמים

יח 1 דברים טו, יט. 2 שמות יג, ב. 3 ערכין כט, א. שאי אתה מקדישו לקדושת מזבח. 4 שם פסוק יג. 5 שמות כב, כח. 6 במדבר יח, טו ואילך. 7 דברים טו, יט. 8 שמות לד, כ. ומילת "לך" נמתק, והוא בפרשת תשא. ועיי"ש יג, יג.

24 פסחים שם [ועיין סוכה מב, א]. 25 הלכה ה. 26 ד"ה באיסור. 27 יעויין בנודע ביהודה קמא או"ת סי' כב ובתנינא או"ת סי' ס' ובהערות הגר"ב פרנקל שם. בשו"ת פרי יצחק ת"א סי' יז ובדברי יחזקאל סי' י.